

Roman Vojtechovský:

Posunkový jazyk je sústava gest? Nie!

Druhý z mýtov o posunkovom jazyku, ktorý bežne stretávame medzi ľuďmi, laikmi, nezainteresovanými odborníkmi, je, že posunkový jazyk je súbor, sústava gest. Je to tak? Naša odpoveď je nie!!!

Môžeme povedať, že človek v hovorenom jazyku svoj verbálny prejav sprevádza alebo nahrádza neverbálnym prejavom. Medzi neverbálnymi prejavmi patria výrazy tváre, postoje tela a používanie gest.

Gesto jemnej rozvážnosti

Vítazné gesto

Pri používaní gest a používaní posunkov v slovenskom posunkovom jazyku sa zapájajú ruky, mimika, pohyby a pozície tela, preto sú také navonok totožné, zhodné.

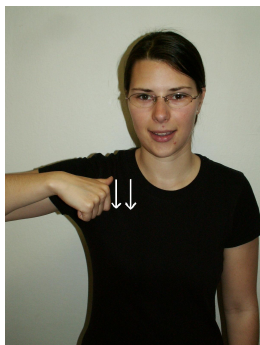
Gesto sa od posunkového jazyka líši. Gesto môžeme charakterizovať ako spontánny pohyb či pohyby rukou a tela, ktorými viac či menej uvedomele sprevádzame či nahradíme svoj verbálny prejav. Pre vytváranie a produkciu gest neexistujú žiadne pravidlá. Každý človek gestikuluje svojim vlastným spôsobom, a to v závislosti na svojom temperamente a tiež na kultúre, v ktorej vyrastá (určite si spomeniete ako príklad výraznej gestikulácie Talianov). Mnohé gestá sú medzinárodne zdieľané a zrozumiteľné (Kohutová – Kuchařová, 2005, s. 20).

Rozdiely medzi posunkovým jazykom a gest:

Posunkový jazyk (PJ)	Gestá
<ul style="list-style-type: none"> posunkový jazyk je verbálny jazyk, ale nevokálny (=nezvukový) jazyk 	<ul style="list-style-type: none"> gestá patria do neverbálnej komunikácie
<ul style="list-style-type: none"> používateľ PJ posunkuje pri svojom posunkovom priestore. Je to priestor, ktorý je ohraničený zhruba rozpaženými laktami, temenom hlavy a pásom 	<ul style="list-style-type: none"> pri gestikulácii nie je neobmedzený priestor
<ul style="list-style-type: none"> posunok má svoju vnútornú štruktúru, je možné rozdeliť na menšie jednotky – tzv. komponenty posunku 	<ul style="list-style-type: none"> gesto nemá vnútornú štruktúru, nemôže rozdeliť na menšie jednotky

Ako sme hore uviedli o komponentoch posunku, medzi ne patria **tvar ruky, miesto artikulácie v priestore a pohyb ruky v priestore**.

Ukážeme jeden príklad posunku „biely“ v slovenskom znakovom jazyku:

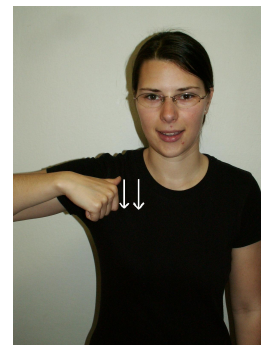
Posunok „biely“

Tvar ruky – palec

Miesto artikulácie
- horné prsia

Pohyb ruky – dolu,
krátky, opakovaný

Komponenty posunku:

- o **tvar ruky** – to je tvar, aký zaujíma ruka pri posunkovaní - prsty, dlaň a zápästie. Dlaň môže byť otvorená, zovretá v päšť, prsty narovnané, zohnuté, prípadne jeden narovnaný, iné zovreté;
- o **miesto artikulácie v priestore** – je to oblasť, v ktorej sa vykonávajú takmer všetky pohyby posunkového jazyka - **posunkový priestor**;
- o **pohyb ruky v priestore** – môžeme rozlišovať pohyby prstov, zápästia, smerovanie posunkov – zhora nadol, zdola nahor, nabok od seba a k sebe, krúživé pohyby a pod.

Jednotlivé komponenty posunku (tvar ruky, miesto artikulácie a pohyb ruky) sami o sebe význam nenesú, ale sú schopné ich rozlíšiť. Najprv vysvetlíme na situácii v slovenskom jazyku. V slovenskom jazyku sú jednotlivé slová zložené z menších jednotiek – hlások tzv. **fonémov**. Tie sami o sebe význam nemajú, ale rozlišujú ich. Napríklad v slovenčine máme tieto slová:

P	E	S
L	E	S
V	E	S

Podobné to platí aj v posunkovom jazyku. V slovenskom posunkovom jazyku môžeme nájsť dvojice, výnimočne i trojice posunkov, ktoré sú v manuálnej zložke jazyka (je to zložka jazyka sprevádzaná rukami, posunkami) sa líši len jedným komponentom a majú dosť odlišné významy, napríklad:

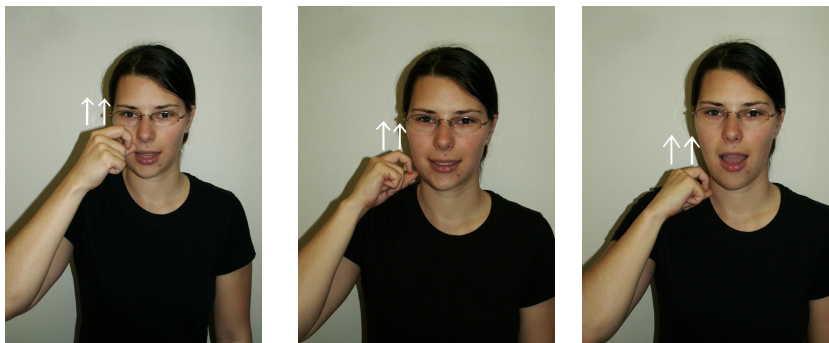
- o komponenty sa odlišujú v tvare ruky

zabávať sa

robiť

- o komponenty sa odlišujú v mieste artikulácie v priestore

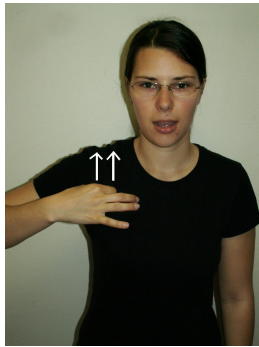

Trenčín

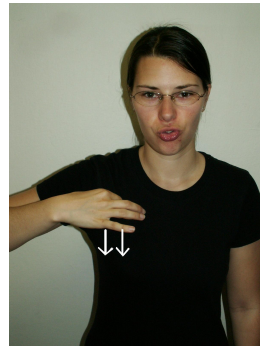
izba

alkohol

- o komponenty sa odlišujú v pohybe ruky v priestore

zdravý

štvrtok

Najmenšie jednotky jazyka - hlásky, ktoré dokážu zmeniť význam celého slova, platí to i v posunkovom jazyku – komponenty. Oproti tomu gesto nedokáže rozdeliť na menšie jednotky jazyka, čiže nemá vnútornú štruktúru.

Simultánne pri posunkovaní (manuálna zložka jazyka) sa prejavujú aj **nemanuálne zložky jazyka – mimika, pohyby a pozícia hlavy a hornej časti trupu**. Podľa Vysučka (2008, s. 13) mimikou „sa rozlišuje napríklad typy slovesného spôsobu, t.j, rozkaz, podmienka alebo druhy otázok, doplnovacie či zisťovacie. Nemanuálne prvky tiež zastupuje v hovorenom jazyku napríklad intonáciu, ktorá je schopná niesť a modifikovať význam.“

Ale ako počujúci i rovnako nepočujúci používajú svoj prejav i neverbálne, napríklad prekvapenie, strach, hnev, šťastie, smútok,...

Zdroj:

- KOHUTOVA, J. – KUCHAROVA, L. Gesto a znak. In Kuchařová, L. *Jazyk neslyšících*. [interný materiál]. Praha : UCJTK FF UK, 2005, s. 20-25.
- MACUROVÁ, A. Nepochikovaná prednáška na FF UK v Prahe. [predmet Štruktúra a fungovanie znakového jazyka, 22.2.2008].
- VYSUČEK, P. *Specifické znaky v českém znakovém jazyce*. 1. vyd. Praha: ČKTZJ, 2008. ISBN 978-80-87153-54-3.

Tento text bol zverejnený v časopise Infonep, 2008, roč. II., č. 7-8, s. 37-39.